

Ljudska PRAVICA

GLASILO KOMUNISTIČNE PARTIJE SLOVENIJE

Leto XI. — Štev. 186.

Ljubljana, nedelja, 6. avgusta 1950

Mesečna naročnina din 50.—

Izhaja vsak dan razen ob petkih

Cena din 4.—

Lokalna industrija prerašča lokalni dopolnilni značaj

Govor ministra Toma Brejca ob podelitvi odlikovanj razstavljalcem II. republiške razstave

Ljubljana, 5. avgusta. Danes ob 17.00 je predsednik komiteja za lokalno industrijo in obrt tovariš Tomo Brejca v veliki uniojski dvorani v Ljubljani razdelil nagrade najboljšim razstavljalcem na II. republiški razstavi lokalnega gospodarstva. Na svečanost so prišli vsi nagradjeni obrtniki, državni obrtni mojstri, zastopniki podjetij in ljudskih odborov. Slovesnosti sta prisostvovala tudi predsednik Sveta za lokalno gospodarstvo LRS tov. Tone Fajfar in predsednik zveznega komiteja za lokalno gospodarstvo dr. Žiga Vodusek. Po svojem govoru je tov. Tomo Brejca razdelil nagrade.

Govor tovariša Toma Brejca

Tovariši in tovarišice! Današnja svečanost smo priredili zato, da bi na njej dali priznanje vsem razstavljalcem II. republiške razstave lokalne industrije, obrti in komunalne dejavnosti. Na to slovesnost smo povabili Vas, ki ste si s svojimi vzornimi proizvodi, kvalitetno izdelavo, s svojimi racionalizacijami, novatorstvi in izumi priborili zaslužena priznanja in ste se s tem uvrstili med najzaslužnejše kolektive in posameznike lokalne industrije in obrti LR Slovenije. Tako se pridružuje vsem tistim, ki so že lani na I. razstavi dobili zaslužena priznanja, in s tem množite vrsto odlikovancev lokalne proizvodnje in obrtne storitvene dejavnosti.

Kaj pomeni to dejstvo? Pomeni predvsem, da postaja ostra borba, ki jo vodimo za dvig kvalitete in razširitev sortimenta proizvodov, vedno bolj uspešna; pomeni, da kljub vsem težavam, s katerimi se borimo, kakor pomanjkanje surovin, delovne sile, strojne in orodne opreme, s svojo sproščeno ustvarjalno močjo in iznajdljivostjo, s trdim in težkim delom dan za dnem dvigamo svojo proizvodno moč in sposobnost na višjo stopnjo ter pri tem razvijamo tudi nove racionalizatorske, novatorske in izumiteljske rešitve težav, ki nas ovirajo.

Ceprav je naša razstava samo eno področje našega splošnega socialističnega gospodarstva, je vendarle dokaz, da tudi na tem področju, ki skoraj v celoti proizvaja za široko potrošnjo ter zanjo opravlja drobne vsakdanje storitve, bijemo žilavo borbo za izboljšanje življenjskih razmer našega delovnega človeka ter da ravno na tej stični točki med proizvodnjo in potrošnjo dan za dnem nenehoma gradimo socializem.

Naša razstava je torej zunanji izraz naporov lokalne industrije in obrti v tej smeri, kaže, da lokalno gospodarstvo pomeni veliko silo našega društvenega in gospodarskega življenja in benega in gospodarskega življenja in benega je pomemben dokaz, da nam silna perspektiva graditve naše ključne industrializacije ne sme zamegliti pogleda na razvijanje in širjenje lokalnih in industrijskih in obrtnih kapacitet ter na naloge lokalne proizvodnje, ki postaja vedno važnejša in širša ter brez katere ni zadovoljivih preeh ljudskih potreb ne moremo niti zamisliti.

S prevzemanjem vrste tovarn iz republiškega upravljanja v roke ljudskih odborov, ki je sledil nedavnim revolucionarnim ukrepom za decentralizacijo in demokratizacijo naše ljudske oblasti in državne uprave na področju gospodarstva, in z vrsto novih tovarn, ki jih bodo ljudski odbori v kratkem še prevzeli, postaja obseg lokalne industrije vedno večji, prerašča lokalno dopolnilni značaj ter je že zdaj pomembna stroka naše lahke industrije. Državna, zadržna in delovna privatna obrt, ki industrijsko proizvodnjo spremlja in dopolnjuje z vsakdanjimi storitvami in reparaturami, v kateri se naj v novih okoliščinah najbolj razvijajo vsa najboljša in najljepša izročila o kvaliteti in potrebi, ohranjena v tradicijah slovenskega obrtništva, pa se kot pomemben faktor pridružuje kritju vsakdanjih potreb, zlasti po individualnem okusu in naročilu, ter mora pri tem krepiti prizadevanje za svoj dober sloves in čut odgovornosti do naročnika.

Ko danes izročamo odlikovanja najboljšim, še zdaleč ne mislimo, da drugi razstavljalci ne zaslužijo priznanja. Lahko trdimo, da je bila vsa razstava — razstava kvalitete. Če pri tem odštetimo nekatere proizvode in razstavljalce, katerih dela z estetske strani ne zadovoljujejo, ali pa tiste, ki v svoje proizvode še niso vdhinili elementov novega družbenega življenja, ki bi jih v svoji proizvodnji morali upoštevati, čeprav so njihovi proizvodi s tehnične strani dobri, pridemo tako do zaključka, da velika večina razstavljalcev zasluži priznanje in pohvalo. Zaradi tega so strokovne ocenjevalne komisije, ki jih je bilo 18 po posameznih strokah, imele težko delo ter so

morale uporabiti najstrožje kriterije za ocenjevanje.

Največ priznanj sta dobili kovinska in elektrotehniška stroka, ki sta pokazali z novatorstvom in racionalizacijami močno razširitev sortimenta ter izredno iznajdljivost pri uporabljanju in kvalitetni predelavi odpadnega materiala. Vendar vrsta proizvodov še manjka. Mislim pri tem na proizvode, zlasti za kmetijstvo ter opremo gospodinjstva. Vsaka, čeprav majhna mehanizacija gospodinjstva, pomeni novo razbremenitev žene in novo sprostitve njene delovne sile. Prav tako je na drugi strani nujno, da se razširi sortiment proizvodov za kmečki trg.

Zelo dober razvoj sta pokazali tekstilna in usnjarska stroka. Pri tem prednjačijo pletilska, trikotna, čevljarstva ter galanterijska industrija in obrt po svoji visoki kvaliteti in posebnem okusu. Novih pobud in rešitev pa nam je iskati v kvalitetni bombaznega metrskega blaga ter v širjenju proizvodnje obutve za potrebe podeželja, kot so kmečki visoki čevlji, škornji, dalje obutve za naše najmlajše, češar na razstavi skorajda nismo videli.

Zivilska proizvodnja ima preozek sortiment, kar nikakor ne ustreza vsem širokim možnostim, ki jih ima lokalna proizvodnja glede na bogate domače surovinske vire, rastlinstvo, zelišča itd. Ravno v tej stroki se nam odkrivajo velike možnosti uporabe lokalnih surovin, ki pa so še vse premalo izkoriščene.

Posebno strogo in kritično je bila za razdelitev priznanj pregledana lesna stroka. Sodimo, da je ta način ocenjevanja pravilen zaradi posebne materialne baze, ki jo imamo v svojem lesnem bogastvu, in zaradi posebnih možnosti nadaljnjega razvoja. Pri oči smo ugotovili, da imamo sicer zelo kvalitetne mizarje, katerih sloves je že tradicionalen, da so pa forme in uporabnost pohištva glede na njegovo funkcioniranje daleč zaostaja. V bližnji bodočnosti bo treba preiti v pohištvo ustrezajoče normative sodobnega življenja, kot so n. pr. normativni površinski stanovanj v novih blokih, povprečno število oblačil, obutve, gospodinjstkih predmetov itd. na število članov družine, ki jih je brez večjih težav in napak mogoče ugotoviti. Izhajajoč iz teh materialnih pogojev ustvariti nove sodobne oblike ter nove rešitve funkcioniranja in praktičnosti v opremi stanovanj, je naloga, ki stoji pred nami vsemi. V ta namen bo treba napisati natečaj za arhitekto ter izdati

sodoben katalog, ki bo izpolnil sedanjost praznino na tem področju in pomagal našemu mizarstvu dvigniti njegovo izdelke na višjo stopnjo kvalitete in praktičnosti.

V lesni galanteriji in keramiki se je pokazalo, da imamo še vse preveč grobo »komercialnega« blaga, ki ponekod prehaja v neokusnost, čeprav so podani vsi tehnični industrijski in obrtni pogoji za izdelavo kvalitetnih izdelkov.

Vsega priznanja so vredne lesene tehnične igrače sestavljenke, ki razen tega, da prebujajo otrokovo fantazijo, vzbujajo v njem čut in smisel za tehniko. Razen obrti se na tem področju že obetno uveljavlja industrijska proizvodnja, vendar še premalo, da bi lahko ugodili potrebam naše mladine.

Castno mesto zavzema med odlikovanci naša domača in umetna obrt, ki kaže, koliko naravnega smisla za umetno proizvodje je ohranjenega v folklornih in etičnih posebnostih slovenskega naroda, v narodni ornamentiki in tradiciji. Ta stopnja naše narodne kulture nam tudi omogoča, da brez večjih materialnih žrtve in s ceninami surovinami v zunanji trgovini dosegamo dragocene devize za našo industrializacijo.

Prav tako je treba dati vse priznanje reviji oblačil, ki je pokazala letos visoko stopnjo kulture ter dosega oba svoja cilja s tem, da je vzgojno vplivala tako na obrtne mojstre kot na gledalce.

Preveč bi bilo, če bi hoteli podrobno analizirati vse razstavljene stroke ter vso bogato pestrost in raznolikost proizvodov.

Vsem naj gre naše priznanje. Osnovna naloga, ki se dandanes na osnovi teh rezultatov postavlja pred nas, je doseženo stopnjo kvalitete ob njenem istočasnem nadaljnjem razvijanju in dvigavanju razširiti v masovnost in kvantiteto. Ta prehod kakovosti v množičnost proizvodnje mora dejansko postati naša glavna naloga, za katero se morajo vztrajno boriti dan za dnem vsi naši kolektivi, posamezniki, ljudski odbori in organi republiškega značaja. Ravno ta pogoj je izredno važen za čim boljše tržišne cefekt prodaje artiklov in za uravnoteženje kupnih in blagovnih fondov. Za dosego te prioritete naloge, katere izpolnitev pada v glavnem ravno na lokalno proizvodnjo, smo dolžni, da se vztrajno in odločno borimo.

V imenu vlade LR Slovenije in v svojem imenu Vam k uspehu čestitam in želim, da bi Vam današnja odlikovanja dala novo pobudo za nadaljnje uspehe.

IZ DANASNJE STEVILKE:

Govor ministra Toma Brejca ob podelitvi odlikovanj razstavljalcem II. republiške razstave
Vojna v Koreji
Dobre in slabe strani kmečkih delovnih zadrug v mariborski okolici
Byron v Dalmaciji
Dopisi — Šah — Fizkultura

Pri republiškem podjetju „Tesar“ v Ljubljani so PRVI V SLOVENIJI IZVOLILI UPRAVNI ODBOR PODJETJA

Ze pred desetimi dnevi je delovni kolektiv »Tesar« po skrbni izbiri kandidatov izvolil 61 članski delavski svet, v petek 4. t. m., pa so izvolili najboljše delavce v upravni odbor. Lojze Logar je kot najstarejši član delavskega sveta vodil zasedanje do izvolitve predsednika. Ko je verifikacijska komisija ugotovila pravilnost potrdil članov delavskega sveta, je predsednik volilne komisije poročal o izidu volitev v delavski svet. Nato so prešli na volitve predsednika delavskega sveta.

Delavci so predlagali šest najboljših tovarišev za predsednika. Vsak je želel, da bi bil predsednik iz njegovega delovnega področja. Končno so se zedinili za Jožeta Jermana, sedanjega predsednika sindikalne podružnice, ki je bil izvoljen z večino glasov. Viharno ploskanje je potrdilo, da so vsi zadovoljni. Jerman je obljubil, da bo kot predsednik delavskega sveta skušal reševati vse tako, da bo v korist delavstva in podjetja. Nato je pozval direktorja podjetja, da poda poročilo o dosedanjem delu in stanju podjetja.

Nastala je tišina. Prvič so delavci kolektiva »Tesar« doživeli, da jim je direktor dal odgovor o svojem delu. Prvič so zvedeli, koliko je vredno njihovo podjetje. Postali so gospodarji premoženja vrednega nad 31 milijonov dinarjev. Spoznali pa so tudi, da je direktor dober gospodar. V poldrugi leti obstoja je premoženje podjetja naraslo za 12 milijonov dinarjev. Mnogi člani delavskega sveta so zapisovali številke, ki so se belile na koleški tabli. Narisana je

bila tudi shematična slika strukture podjetja z vsemi obrati in povezavo med njimi. Zvedeli so tudi za proizvodni in finančni plan, ki presega vrednost 10.000 milijonov. Člani delavskega sveta so spoznali, da bo treba napeti vse sile pri delu, če bodo hoteli plane preseči ali vsaj doseči. Ker ni bil polletni plaž zaradi nediscipline dosežen, se bo morala disciplina delavcev izboljšati.

Izbrpno poročilo direktorja o stanju v podjetju z vsemi podrobnostmi je zadovoljilo člane delavskega sveta, nakar so prešli na volitve upravnega odbora.

Po objavi kandidatnih list pa se je izkazalo, da so vse tri vsebovale skoraj ista imena. Drugače tudi ni bilo mogoče. Delavci dobro poznajo najboljše med seboj in zato tudi kandidatne liste niso mogle biti različne. Tomšiča, Riharja, Bizjaka, Dolničarja, Močnika, Osmaha, Branka, Mačka, Knifca in še deset namestnikov so izvolili s tajnim glasovanjem s 80 odstotno večino.

Upravni odbor delavskega sveta podjetja »Tesar« je izvoljen in nobene ovire ni več za dokončni prevzem vodstva. Čez 10 dni bo seja upravnega odbora, na kateri bo direktor izročil upravljanje podjetja delavcem.

Ko so delavci podjetja »Tesar« zapuščali zborovanje so bili ponosni, da so prvi v Sloveniji izvolili upravni odbor delavskega sveta in da bodo prvi sami zaželi upravljanje podjetja. Hlertari pa so se zavezali, da bo to od njih zahtevalo še večje odgovornosti, kajti podjetje bo moralo še v večji meri koristiti skupnosti in njim samim.

V Slavoniji in Baranji bodo kmetje vpisali mnogo več posojila kakor leta 1948

V Slavoniji in Baranji so končali glavne priprave na vpis ljudskega posojila.

Ze dosedanje priprave kažejo, da so delovni ljudje trdno odločeni vpisati mnogo več kakor pri prvem ljudskem posojilu. Doslej se so zavezali vpisati nad 274 milijonov din, medtem ko so leta 1948 vpisali nad 138 milijonov.

Tudi kmetje se zavezujejo za velike vsote. V belomanastirskem okraju, kjer deluje 56 kmečkih delovnih zadrug, ki so zajele 96% kmetijskih gospodarstev, in novogradiskem in slavonkopožeškem okraju so se kmetje zavezali vpisati okrog 30 milijonov din več kakor pri prvem ljudskem posojilu.

Delavci zveznega kmetijskega posestva v Belju so se zavezali, da bodo vpisali 7 milijonov din.

Med večjimi delovnimi kolektivi nočejo tudi zaostajati delavci in nameščeni

ci Jugoslovskega kombinata za gumij in obutev v Borovem; zavezali so se, da bodo vpisali 4 milijone din.

Za pol milijona dinarjev so se zavezali vpisati v litijski predilnici

Tudi kolektiv litijske predilnice se je začel pripravljati na vpis ljudskega posojila. Ze na prvem sestanku so sklenili, da se ne smejo izkazati slabše kakor pri prvem ljudskem posojilu. Tedaj so vpisali pol milijona din, vendar pa je bilo zaposlenih več delavcev in nameščencev kakor zdaj. Zato so se zdej odločili, da morajo vpisati najmanj toliko, kakor predlanskim. Skušali pa bodo znesek pol milijona čim bolj preseči.

Posamezni posodi so si tudi napovedali tekmovanje. Razen tega se je več aktivistov priglasiilo, da bodo odšli na vas, in ljudem pojasnjevali pomen drugega ljudskega posojila.

Prvi pri oddaji žita in pri vpisu posojila

Medžari, ki živijo v Slavoniji in Baranji, so se uvrstili med naše najzavednejše delovne ljudi. To so dokazali doslej pri izpolnjevanju odkupnega plana za obvezno oddajo žita in z razumevanjem za drugo ljudsko posojilo.

Prebivalstvo vasi Luga v belomanastirskem okraju je večinoma madžarsko. Doslej so se zavezali, da bodo vpisali 1.140.000 din ljudskega posojila ali približno dvakrat več kakor pri prvem posojilu.

Madžari v vasi Hrastina v osiješkem okraju so med prvimi izpolnili plan obvezne oddaje žita. Oddali so okrog 32 vagonov žita.

V Hrvatski so do avgusta odkupili 4800 vagonov žita

Do konca julija so v LR Hrvatski odkupili 4800 vagonov žita. Največ žita je doslej dala osiješka oblast, in sicer dve tretjini.

Odkup je bil zelo živahen zlasti v zadnjem tednu julija. Vendar bi ga bilo mogoče še pospešiti. Tudi v osiješki oblasti bi mogli doseči odkupiti še več. Nekateri okraji zaostajajo. Medtem ko so n. pr. v osiješkem okraju odkupili približno 50% žita obvezne oddaje, so ga v slavonkopožeškem (do 25. julija) samo 10%. Marikiški odkup ne napreduje predvsem zaradi počasne mlačve.

V Istri je med posameznimi okraji pri odkupu najboljši puljski, kjer so do 26. julija izpolnili 40% odkupnega plana.

V Sloveniji imamo 21 otroških jasil

V Sloveniji je do zdej odprtih že 21 otroških jasil, ki imajo skupno kapaciteto nekaj nad 900 otrok. To število pa še vedno ne zadostuje dejanskim potrebam, čeprav bodo letos odprli še šest jasil. V gradnji je tudi šest novih zgradb za jasil, ki pa jih bodo odprli prihodnje leto.

VPRAŠANJE DELOVNE SILE V »METALNI«

Ker jim je primanjkovalo materiala in delovnih moči pa tudi, ker delovna zavest delavcev ni bila na primerni višini, razen tega pa so zanemarili precej nalog pri higieni, tehniki zaščiti dela, sklepanju delovnih pogodb itd., je prišel delovni kolektiv »Metalni« v Mariboru pri izpolnjevanju planskih nalog v hude škripe. Junija so napeli vse sile, da bi popravili, kar so zamudili. V najlepšem poletnem mesecu so se vsi delavci odpovedali dopustom, vendar tudi ta ukrep ni dovolj zalegel. Poletnega plana niso izpolnili.

Če si ogledamo vzroke, zakaj so pri »Metalni« zaskaj v težave, sprevidimo, da je na slabe delovne uspehe predvsem vplivala neprimerna delovna disciplina. V prvih petih mesecih so zaradi tridnevnih bolniških izostankov izgubili nad 300 dni, zaradi daljših bolniških dopustov pa čez 5.677 dni in razen tega še 2.166 dni zaradi neupravičenih izostankov. Povprečno je bilo v vseh petih mesecih 16,12 odstotka izostankov. Največ izostankov je bilo januarja. Delalo je le 79 odstotkov staleža delavcev. Samo zaradi neupravičenih izostankov so izgubili 737 dni, zaradi bolniških pa celo 1487 dni.

Da pa je bilo toliko neupravičenih in upravičenih izostankov, je treba iskati vzroke predvsem v pomanjkljivosti upravnega vodstva, dalje, da se sindikat ni zanimal za to vprašanje, da delavski svet ni nudil dovolj pomoči in tudi, ker je bilo politično-vzgojno delo v delavstvu slabo.

Podjetje ima svojo obratno ambulanto z 10 posteljami in zato število kratkotrajnih obolenj ni visoko. Poraslo pa je februarja, ko je bila ambulanta zaradi čiščenja in popravil zaprta. Tedaj so zaradi bolniških izostankov izgubili 1304 delovne dni. Sindikat ni s tovariško pomočjo podprl res bolnih delavcev, ni pa tudi onemogočil, da bi drugi ne izkoriščali socialnega zavarovanja. Tudi nekateri administrativni ukrepi uprave niso bili dovolj učinkoviti. Upravno vodstvo doslej ni izdajalo odločb v zvezi s kršitvijo delovnega reda, češ da to pomeni preveliko

obremenitev administracije, čeprav je administrativnega osebja 14,5 odstotka vseh zaposloencev.

Nepravilnosti so bile tudi pri izkoriščanju letnega dopusta delavcev. Dopusta niso izkoriščali po planu. Delavci bi morali tudi po delovnih pogodbah vrzati podjetju škodo in pri upravičenih izostankih nad 8 dni na leto jim niso od rednega letnega dopusta odtegovali določenega števila dni.

Precej izostankov je bilo tudi zaradi nesreč pri delu. Tako so februarja zaradi tega izgubili 129 dni pri delih kapitalna graditve, drugje pa 128 delovnih dni. Nesreče so pogoste zaradi tega, ker delavci ne uporabljajo dovolj zaščitnih sredstev in so slabo poučeni o nevarnostih pri delu. Higieniko-tehnična zaščita v tovarni ni zadovoljiva. Sanitarne naprave so zelo pomanjkljive. Skrajno pomanjkljiva pa je garderoba.

Na izpolnitev planskih nalog seveda zelo vpliva tudi vprašanje norm in pravilno razglašanje udarnikov. Okrog 66 odstotkov del opravljajo delavci po normah. Odstotek tehničnih norm je mnogo nižji kakor izkustvenih. Mogel bi se precej zvišati, če bi vodstvo posvečalo več pozornosti stalnosti in usposabljanju normirkega kadra. Niso tudi redki primeri, da delavci večkrat ne poznajo svojih norm. Skoraj neverjetno se zdi, da tako veliko podjetje nima komisije za norme. Bila je sicer sestavljena, toda ostala je le na papirju. Povprečno so v petih mesecih precej presegali norme (105,2%), kar kaže, da niso bile realne.

Še slabši odnos so pokazali do razglaševanja udarnikov. Razglaševali so jih sicer redno, v petih mesecih pa jih je bilo komaj 154. Vendar je v »Metalni« najbrž več delavcev, ki bi si zaslužili ta častni naslov. Pri razglaševanju udarnikov bi vsekakor bilo treba razlikovati tehnične in izkustvene norme. Doslej pa so razglašali za udarnike delavce, ki delajo po tehničnih normah le, če so presegali norme za 30 odstotkov. Toda skoraj neverjetno je, da bi mogel delavec presegati tehnično normo za 20 odstotkov. Tudi pri plačilnem sistemu se je po-

kazalo nekaj nepravilnosti. Vsak mesec je bilo precej pritožb pri plačevanju.

Pri sklepanju delovnih pogodb je podjetje zagrešilo tudi precej napak. V pogodbah je delavcem zagotovljena higieniko-tehnična zaščita dela, čeprav tega sedaj ni mogoče doseči. V pogodbah so izražene želje delavcev po zvišanju mezd, po delavskih oblahkah in nekatere pogodbe so sklenili pod pogojem, da bo podjetje delavstvu priskrbelo stanovanja. Veega tega pa podjetje zdaj še ne more uresničiti. Zaradi tega izgubljajo delovne pogodbe v obeh delavcev resnost in veljavo. Priznati pa je treba, da je podjetje začelo resno reševati stanovanjsko stisko. Delavci so se že vselili v dva velika stanovanjska bloka, ki imata 36 dvosobnih stanovanj, razen tega pa gradijo še 5 manjših hiš z enosobnim stanovanjem, 10 z dvosobnimi in blok s 120 stanovanji za samske delavce. Kljub temu pa s tem še ne bodo mogli v celoti rešiti stanovanjskega vprašanja.

Z dosedanjimi ukrepi za utrditev delovne discipline in pravilno izkoriščanje notranjih rezerv so sicer nekoliko izboljšali izpolnjevanje planskih nalog, niso pa še popolnoma odpravili vseh pomanjkljivosti. Zato čakajo na tem področju novi delavski svet odgovorne naloge, zlasti ker se je letos občutno zmanjšalo število delavcev, planske naloge pa so prav tako velike kakor lani. Marca so odpustili 130 delavcev, ki so stalno izostajali in zelo malomarno opravljali svoje delo. Zaradi tega odpusta planske naloge niso bile ogrožene. Delovna disciplina se je utrdila in izpolnjevanje plana je bilo za 6 odstotkov uspešnejše. Od maja do julija so odpustili še 38 delavcev, ki so v dveh mesecih neupravičeno izostali 495 delovnih dni.

V zadnjih dneh se je podjetje odkrižalo 65 izostankarjev in fluktuirancev, ki so bili zaposleni skoraj samo na papirju.

Potrebni so še ukrepi, da bo mogoče popolnoma izkoristiti notranje rezerve in popolnoma odpraviti dosedanje pomanjkljivosti, ki so vplivale škodljivo na izpolnjevanje planskih nalog.

Ameriški protinapadi so začasno razbili prodiranje severnokorejskih čet proti Fusanu

Pred novim napadom »severnih« — Izjava Pandit Nehruja — Mostišče na jugu meri sedaj le še 130 milj.

Tokio, 5. avgusta. Ameriški protinapadi so razbili severnokorejsko prodiranje proti velikemu pristanišču za preskrbovanje Fusanu, tako je rečeno v poročilu glavnega štaba generala Mac Arthurja. Isto poročilo pravi, da je videti, da se opravlja pregrupacija severnokorejskih čet in da prihajajo sveže divizije, namenjene za veliki napad, ki se pričakuje danes. Na severnem delu fronte potiskajo severnokorejske čete nasprotnikove oddelke vzhodno od Cindžuja in jugovzhodno od Kamčonga ter južno od Ječona in Andonga. Nasprotno pa na območju Jongdoka tretja južnokorejska divizija utrjuje svoje položaje in je zavrnila močan napad severnokorejskih čet na tem delu fronte.

Ameriška letala izvedla več napadov na področju Kumčona

Iz glavnega štaba generala Mac Arthurja poročajo, da so zavezniške letalske sile izvršile več uspešnih napadov na koncentracije severnokorejskih čet južno in jugovzhodno od Kamčona na srednjem delu fronte. Zažganih je bilo več vasi in poškodovana dva mosta. Ameriški bombniki z letalonosilke so tudi uničili dva mosta in več protiletalskih baterij na sektorju Cindžuja in zažgali štiri mešalec na jugovzhodni fronti, v kateri se koncentrirajo severnokorejske čete. Lahki bombniki so s trojnicami obetreljevali severnokorejska letala na letališču pri Kumčonu, ki je oddaljen komaj 25 km proti severu od novih ameriških obrambnih položajev vzdolž reke Naktong. Včeraj je zavezniško letalstvo napravilo 538 poletov, in sicer 452 izmed teh pri opravljanju vojnih nalog. Uničenih je bilo 7, poškodovanih pa tudi 7 severnokorejskih tankov, uničenih in poškodovanih 63 vojaških tovornih avtomobilov, 13 lokomotiv, 34 vagonov, 6 topov in 2 železniška mostova.

Mostišče se je zožilo na 130 milj

Vojaški predstavnik glavnega štaba Mac Arthurja je davi izjavil, kakor poroča United Press, da so sedaj najrditejši boji na področju Cindžuja. Severnokorejske sile dobivajo venomer nova ojačenja. Predstavnik je dodal, da so hudi boji v bližini mesta Vongbunga, ki leži med Cindžujem in Masanom. V šest ur trajajoči bitki je ameriška 25. divizija zavrnila na cesti v Fusan vse napade severnih Korejcev in jih potisnila nazaj vzhodno in severno od Cindžuja. Na zapadni fronti v Južni Koreji so ameriške čete zavrnile napade severnih v bližini Ponganija, ki leži 20 milj jugovzhodno od Masana in 7 milj južno od Vongbunga.

Južnokorejske oborožene sile, ki varujejo severno krilo mostišča na reki Naktong, so se v četrtki ponoči umaknile za 10-20 milj, da bi skrajšale obrambno linijo, tako da je sedaj zavezniška obrambna linija dolga približno 130 milj.

Zavezniška letala so napadla severnokorejske tanke in oporišča ob zapadni obali reke Naktong. Zavezniška letala so prav tako razbijala postojanke na južni obali Koreje in s tem podprla sile 25. divizije in onemogočila preskrbo severnokorejskih čet. Središče za preskrbo severnih Korejcev mesto Čusan je v plamenih.

Indija za enotnost Koreje

Agencija France Presse poroča, da je predsednik Indijske vlade dal danes v indijski parlament izjavo o Koreji, v kateri je poudaril, da se bo Indija zmeraj zavzemala za enotnost korejskega naroda, da je 88. vzporednik le začasna meja in ne more odločiti o korejskem vprašanju. Na vprašanje, ali bo Indija nudila Južni Koreji vojaško pomoč, je Pandit Nehru dejal, da bi bila takšna pomoč brezpomena in da bi samo še bolj komplcirala prizadevanje Indije za mirno rešitev tega spopada. Nehru je zanimal, da namerava storiti nove korake v Moskvi in Washingtonu. Podčrtal je, da narod ne želijo vojne, in končal: »Nobenega problema ni mogoče rešiti z granatami in tanki.«

Nesporazumi onemogočajo normalno funkcioniranje OZN

je rečeno v apelu naprednih francoskih intelektualcev

Pariz, 5. avg. (Tanjug). Skupina naprednih francoskih intelektualcev je objavila apel na Francoze v prid miru. Apel poudarja pomen sprejema LR Kitajske v članstvo Združenih narodov za ohranitev miru in oboje velisile zaradi spletk pri vprašanju sprejema LR Kitajske v OZN.

V apelu je rečeno, da so nesporazumi, ki že več mesecev onemogočajo normalno funkcioniranje OZN, vzemirajoče povečali mednarodno napetost, ki se je še poslabšala z izbruhom spopada na Koreji.

V apelu se izjavlja: Želimo, da bi bila vrnitev sovjetskega delegata v Varnostni svet priložnost za rešitev teh nesporazumov. Obžalujemo pa, da so že na prvih sejah Varnostnega sveta pod predsedstvom Malika sile, ki so pri tem prizadele, opustile svoje dolžnost, da bi zavezle realistično stališče glede na resnost mednarodnega položaja.

Med podpisniki apela so narodni poslanci skupine neodvisnih progresistov Charles Daragon, André Denis, Pierre Grouge, Paul River, književnik Jean Cassou, Claude Avelin, André Gide, Louis Martin Chauffier, Jean Paul Sartre, Veangre, publicisti Claude Bourget, Louis

Indijski parlament je v celoti sprejel Nehrujevo izjavo in resolucijo o politiki Indijske vlade do Koreje.

Izrael ponudil medicinsko pomoč

Reuter poroča, da je izraelska vlada v odgovoru na poziv generalnega tajnika OZN Trygve Lieja izjavila, da bo poslala medicinsko pomoč silam ZDA na Koreji. V pismu, ki ga je spričo tega poslal Trygve Lieju, je izrazil izraelski minister za zunanje zadeve Moshe Sharett svoje zadovoljstvo, da je sovjetski predstavnik v Varnostnem svetu sklenil znova sodelovati pri delu Sveta.

Pomoč panamske vlade

Reuter poroča, da je panamska vlada sklenila podpreti akcijo Združenih narodov na Koreji, včevši sem tudi pošiljanje prostovoljcev. Predsednik Paname dr. Farias je poslal spričo tega razglas po radiu in pozval prebivalstvo k sodelovanju.

V Seulu potopljena neznan ladja

Ameriški bombniki so včeraj potopili neznan ladjo s prostornino 10.000 ton,

Oddelki ameriških čet med premikom v Južni Koreji

Sovjetski delegat predložil novo resolucijo

Prihodnja seja Varnostnega sveta bo v torek

Lake Success, 5. avg. (Tanjug) Na včerajšnji seji bi moral Varnostni svet razpravljati o ameriški resoluciji z naslovom »Pritožba zaradi napadalnosti proti Republikii Južni Koreji«. Takoj v začetku seje pa je predsedujoči Malik predlagal novo resolucijo, ki zahteva, naj Varnostni svet ukaže takojšnje prenehanje sovražnosti na Koreji, umik vseh tujih čet iz Koreje, vpkolice predstavnika LR Kitajske v Varnostni svet in predstavnikov korejskega naroda, da bi prisostvovali sejam Varnostnega sveta.

Kuomintanski delegat Ci Jang je zahteval, da pokličejo pred Varnostni svet južnokorejskega delegata. Egiptski delegat je podprl to zahtevo. Malik je nato objasnili, da je treba poklicati pred Varnostni svet predstavnike Severne in Južne Koreje.

Ameriški predstavnik Austin se je upri temu predlogu, obenem pa opozoril na to, da so bili predlogi, naj se pozove vojo predstavnikov Severne Koreje na seji OZN zavrnjeni, ker so severnokorejske oblasti odločno odklonile, da bi kakor koli sodelovale s komisijo Združenih narodov. Ameriški predstavnik Austin je poudaril, da je Generalna skupščina že sklenila, da je vlada Južne Koreje edina zakonita vlada, katere predstavnik je že

DRUGA SKUPINA BRITANSKIH MLADINCEV ODPOTOVALA V JUGOSLAVIJO

London, 5. avg. (Tanjug) Včeraj je odpotovala iz Londona v Jugoslavijo s letalom druga skupina 55 britanskih mladincev študentov, ki bodo pomagali pri graditvi študentskega naselja pri Zagrebu. Na letališču so britanski mladinci pred odhodom izrazili zadovoljstvo, da imajo možnost obiskati Jugoslavijo in sodelovati pri graditvi novega študentskega mesta pri Zagrebu.

Protest proti aretaciji dr. Šfiligoja

Gorica, 5. avgusta. (Tanjug) Demokratična fronta Slovencev v Italiji je izdala protest proti aretaciji dr. Avgusta Šfiligoja. Dr. Šfiligoj je bil aretiran na podlagi odločbe vrhovnega vojaškega sodišča v Rimu in mora prestatj ostanek kazni, na katero je bil obsojen l. 1941 od fašističnega sodišča. V protestu Demokratične fronte Slovencev v Italiji je rečeno, da aretacija dr. Šfiligoja ne pomeni le ponovno uvedbo fašističnih zakonov, marveč žali tudi spomin na žrtve fašizma.

ki je bila zasidrana v senlesem pristanišču. To je izjavil, kakor poroča Reuter, predstavnik ameriškega letalstva.

Ameriška letala za Formozo

General Mac Arthur je včeraj poslal na Formozo pet lovskih letal na pogon s stisnjenim zrakom, obenem s tem pa tudi skupino 22 ameriških oficirjev z generalom Foxom na čelu. Po prihodu na Formozo je Fox izjavil, kakor poroča United Press, da je prišel zato, da naveže stike med Mac Arthurjevimi štabom na Japonskem in nacionalistično vlado na Formozii. General Fox je bil prej pomočnik načelnika Mac Arthurjevega štaba.

Podaljšanje mornariške službe v ZDA

Kakor poroča Reuter, je ameriško ministertvo za mornarico sporočilo, da je podaljšana vojaška služba za vse redne pripadnike mornarice in mornariške rezervne za 12 mesecev. Od te naredbje so izvzeti samo vojaški obvezniki, ki so že opravili 12 mesecev vojaških vaj.

Predloge ljudskih inšpektorjev je treba hitreje in dosledno reševati

V sredo popoldne se je zbralo v Ljubljani nad 200 ljudskih inšpektorjev II. rajona Šiška-Bežigrad in se pogovorilo o delu od izvolitve do sedaj. Kmalu po uredbi o LI so izvolili na vseh 31 terenih in v 50 sindikalnih podružnicah grupe LI, tako, da je bilo koncem leta že 81 grup s 500 ljudskimi inšpektorji. V grupah so bile vse premalo zastopane žene, saj so jih izvolili komaj 139. Napadno je bilo tudi, da so izvolili v grupe ljudi, ki so bili preobremenjeni s funkcijami in se niso mogli poglabiti v delo LI. Poleg tega so bili ljudski inšpektorji večkrat premalo samostojni in so brez potrebe obremenjevali za malenkosti višje forume, namesto, da bi sami reševali probleme.

Da bi te napake odpravili so organizirali v juliju in decembru seminar. Od takrat se je delo LI zelo izboljšalo. Dosedaj so izvršili v rajonu 352 pregledov, od teh 268 terenske grupe in 84 sindikalne. Najboljše uspehe pri delu so imele grupe LI terenov II, St. Vid XXI. Savije, XI, XV., XIX., XVI., I., IV., V. in Ježica od sindikalnih pa Litostroja, Lek, Union, Institut za elektrolizo in Direkcija usjenih izdelkov. Nedelavne pa so bile grupe terenov VI., VII., VIII., Novi bloki in XX. teren. Premalo zanimanja za izvojitve LI so imeli sindikalni odbori podjetij: Tovarna zamaškov, Javno skladišče, Protektor, Slovenija-vino, Mehanika, Gradia, Železniški magazin, Kuverta, Rep. »Odpadac« in Opekarna, ki še do danes nimajo svojih ljudskih inšpektorjev.

Predlogi ljudskih inšpektorjev so večkrat našli pri nekaterih članih ljudskega odbora ali drugih forumov na gluh ušesa, kar je tudi zaviralo iniciativo pri delu ljudskih inšpektorjev in povzročalo gmotno škodo. Grupa LI XV. terena je uspešno odpravljala napake v trgovinah, malomarnost in odnos do kupcev itd. Pregledali so tudi stanje zgradb narodne imovine in odnos strank do čistote. V Milčinskem ulici (teren VII.) je grupa LI ugotovila, da je v hiši narodne imovine počena vodovodna cev, v Verovškovi ulici pa, da voda zamaka streho. Čeprav je bilo to javljeno Upravi zgradb RLO še niso do danes ničesar ukrenili.

Ljudski inšpektorji so dejali, da prepočas rešujejo njihove predloge, kar

škoduje našemu gospodarstvu. Zato bodo s pogostimi pregledi dela odgovornih ljudi razkrinkovali malomarnost in do reševanja koristnih predlogov LI. Na posvetovanju so mnogo diskutirali o primeru XI. terena, kjer imajo dve grupi LI. Prva grupa, ki so jo izvolili prebivalci na množičnem sestanku je nadzirala tudi delo terenskega frontnega odbora in delo sekretarja OF. Ker pa s tem sekretar ni bil zadovoljen, je sklical množični sestanek in v prisotnosti 30 ljudi izvolilo novo grupo LI, v kateri so pa ljudje, ki štijo svoje sebične namene. Sekretarju XI. terena je uspelo doseči tudi na ROOF, da so to grupo potrdili. Tovarni Brionciji, član LI prve grupe je zahteval za to pojasnitev. Iz odgovora namestnika sekretarja ROOF je bilo razvidno, da na XI. terenu nista samo dve grupi LI, ampak tudi dve vrsti ljudi, kar pa bo razčistil v najkrajšem času zbor aktivistov in dal odgovor frontovcem XI. terena.

Dogaja se tudi, da imajo poslovodje trgovin nepravilen odnos do ljudskih inšpektorjev, ki hočejo pregledati stanje v lokalu. V takih primerih bo morala Kontrolna komisija odgovorne ljudi obzno kaznovati. Sindikalna grupa LI Litostroja je odpravljala napake pri nepravilni uporabi materiala, napake pri izplačevanju plač itd. Borila se je tudi proti birokratizmu, pri čemer pa je našle na odpor pri upravi.

Da bi se hitreje reševali predlogi in ugotovitve ljudskih inšpektorjev, so ustanovili na ROOF novo komisijo iz strokovnjakov, ki bo poleg reševanja predlogov skrbela tudi za strokovni dvig ljudskih inšpektorjev. Na posvetovanju so ugotovili tudi več primerov birokratskega odnosa in pristranost stanovanjskih komisij. Večkrat se pripeti, da stanovanjske komisije štijo osebe s prevetnimi stanovanji in da dodajajo stanovanje po poznanstvih in ne po potrebi. Zato se morajo v večji meri upoštevati zdravi objektivni predlogi ljudskih inšpektorjev, ki poznajo razmere in delo posameznika ter so v najstnejšem in stalnem stiku s ljudmi na terenu.

Ljudski inšpektorji so se pogovorili tudi o ljudskem posojilu, o delavskih svetih in kako bodo v bodoče še bolj dosledno odpravljali birokratizem in brezvesten odnos do ljudi.

TEKSTILNI KOMBINAT V ŠTIPU bo največji v naši državi in na Balkanu

Makedonija bo s svojimi gospodarskimi značilnostmi prispevala zelo velik delež za gospodarstvo nove Jugoslavije. Njen največji gospodarski pomen je, da ima izmed vseh naših ljudskih republik najugodnejše pogoje za pridelovanje bombaža. V zadnjih letih se Makedonija že odločno preusmerja, da bodo pridelovali predvsem industrijske rastline, medtem ko je poprej prevladovalo žito.

Toda nikakor bi ne bilo dovolj le, če bi začeli pridelovati bombaž in druge industrijske rastline samo na prejšnjih žitnih poljih. Pridobiti je treba mnogo večje površine zemljišč. To je v Makedoniji mogoče, ker je bilo doslej več tisoč hektarov pred poplavlami in sušo nezavarovane zemlje, ki bi mogla dati velik donos.

Melioracijska dela dobro napredujejo, še hitreje pa se povečujejo površine, na katerih pridelujejo bombaž. V Makedoniji se bombaž hitreje širi tudi zaradi tega, ker je pridelovanje te industrijske rastline tradicija. Prejšnje čase pa so pridelovali bombaž na majhnih površinah. Tudi pred vojno so bile površine, posejane z bombažem, zelo majhne. Tako so n. pr. leta 1935 pridelovali bombaž samo na površini 1.000 ha. Do druge vojne se je površina za pridelovanje bombaža povečala na 5.000 ha. Tedaj je začel v Makedoniji ustanavljati plantaže za pridelovanje bombaža Bač.

Ob koncu petletke bi naj v Makedoniji pridelovali bombaž na površini 20.000 ha. To najbolj očitno kaže, kako naglo se razvija nova kmetijska stroka. Toda marsikdo ne ve, da so petletni plan že lani zelo presežili, saj so bombaž posejali na površini 40.000 ha. Tudi letos bombaž pridelujejo na približno prav tako veliki površini.

Naloga pa ni le v tem, da bombaž pridelujejo na šim večji površini, temveč zlasti, da dosežejo šim večji donos. Zato pa potrebujejo najboljše, krajevno razmeram prilagojene sorte. Letos je v Skopju začel delovati raziskovalni zavod, ki raziskuje sorte bombaža. Njegova naloga je med drugim, da ugotovi najprimernejše sorte. Zlasti si prizadevajo, da prilagodijo dolgovlaknasti bombaž makedonskim razmeram in vzgojijo primerne sorte. Lani so v Makedoniji pridelali že precej dolgovlaknatega bombaža, vlak-

na so bila nad 28 milimetrov dolga, kar je že zelo dober bombaž. Ugotovili so, da je mogoče pridelovati bombaž te kakovosti na površini 2000 do 3000 ha. Primerne površine za dolgovlaknasti bombaž pa je mogoče najti še marsikje. Računajo, da je 6.500 ha zemljišč primernih za dolgovlaknasti bombaž na strumiskem, djevdeljiskem, valandovskem in povardarskem področju.

Naloga bi ne bila izpolnjena že s tem, da bi bombaž pridelovali na dovolj velikih površinah. Treba je tudi razviti dovolj močno tekstilno industrijo. Petletni plan za LR Makedonijo določa, da morajo ob koncu petletke izdelati na leto 24 milijonov m² bombažnih tkanin ali povprečno nad 20 m² na preivalca. Leta 1946 je odpadlo na prebivalca povprečno le 9 m² bombažnih tkanin, leta 1947 že 11 m² in leta 1948 13 m². Tudi lani se je proizvodnja povečala, in sicer na 15,5 m². Letos bodo pridelali okrog 6.000 ton surovega bombaža, iz njega pa bodo izdelali nad 20 milijonov m² tkanin.

Tako velikih proizvodnih nalog bi ne mogle več prevzematj dosedanje tovarne. Letos so začeli graditi velik kombinat za proizvodnjo bombažnih tkanin v Štipu. Najprej bodo zgradili predilnico, ki mora že prihodnje leto začeti obratovati. Njena zmogljivost bo tako velika, da bodo lahko predelali ves surovi bombaž. Predilnica bo opremljena s najsoodnejšimi stroji. Kako velika bo, sprevidimo iz tega, da bo v njo odpadlo 20 odstotkov proizvodnje jugoslovanskih predilnic za bombažno prejo. Novi kombinat bo največji v naši državi in na Balkanu. Tudi tkalnica bo imela zelo velike zmogljivosti. Pri organizaciji dela in tehnološkega procesa bodo uveljavili vsa nova vešča načela.

Razvoj pridelovanja bombaža v Makedoniji nudi tudi pogoje za ustanovitev nove industrijske stroke. Samo letos bodo pridobili nad 4 milijone kilogramov bombažnega semena. To je pomembna surovina za pridobivanje olja. Iz 4 milijonov kilogramov semena bodo pridobili milijon litrov bombažnega olja. Razen tega je mogoče koristno uporabiti 3 milijone kilogramov celulozne snovi za dobro krmno.

V Makedoniji ne bodo imeli le velikega tekstilnega obrata v Štipu, temveč tudi v Titovem Velusu, kjer proizvajajo svilene tkanine. Testilna tovarna »Kuzman Josifovski-Pitu« ima 500 stavev za posebne tkanine. To je največja naša tovarna svilenih tkanin. V Titovem Velusu bodo uporabljali tudi bombažno prejo, ki jo bodo prejimali iz Štipa, in sicer za proizvodnjo posebnih polbombažnih in polsvilenih tkanin.

PO SVETU

MALAJSKJE OBLASTI NOČEJO IZROCITI WESTERLINGA. Vrhovno sodišče v Singapuru noče izročiti bivšega kapetana Nizozemske vojske Westerlinga vlad ZD Indonezije. Westerling je po uspelem poskusu vstaje proti indonezijskim oblastem na Javi pobegnil na Malajo. V pismu, ki ga je vrhovno sodišče v Singapuru poslalo vlad ZD Indonezije, je rečeno, da ZDI nimajo pravice sklicevati se na medsebojni sporazum o ekstradiciji od leta 1938, ker je bil ta sporazum sklenjen med Veliko Britanijo in Nizozemsko, ne pa med ZDI in Malajsko.

VELIKE SPREMEME NA ITALIJSKIH TRŽIŠČIH. Zaradi odloka italijanske vlade, da izda izredno kredite za vojsko in oborožitev, je prišlo do velikih sprememb na italijanskih borzih in tržiščih. Po objavi tega odloka se je splošni indeks cer povečal za okrog 25%. Največji skok je zabeležen za rane surovine, kot svinec, železo in jeklo.

Bivše borce IV. SNOUB »Matija Gubec« pozivamo, da javijo svoje naslove in dobo, v kateri so se nahajali v Gubčevi brigadi, ter da pošljejo najkasneje do 15. avgusta t. l. vse morebitne fotografije, spominske zapiske in dokumente iz borb in življenja Gubčeve brigade. Vse to nam je potrebno za proslavo 8. obletnice Gubčeve brigade, ki bo 3. septembra t. l. Pisarna pripravljalnega odbora se nahaja v Ljubljani, Erjavčeva cesta 21/I, telefon 45-31. Dežurna služba je od 9. do 13. ter od 16. do 18. ure vsak delavnik. Pripravljalni odbor za proslavo 8. obletnice Gubčeve brigade

BYRON V DALMACIJI

Jeseni poteče 141 let, odkar naj bi bil — po ustnem izročilu — obiskal južno Dalmacijo veliki angleški romantik in borec za svobodo grškega naroda lord Byron. Ne srečna ljubezen do sorodnice Mary-Ann, ki je ni smel poročiti, je podžgala pustolovsko naravo ekscentričnega pesnika in ga zgodaj pognala z rodne grude. Mnogo je k temu pripomogel tudi odpor proti tedanjemu času in sodobnikom. In prav v tem odporu je postal Byron velik kot elovek in kot pesnik. Ni se upiral le proti literarnemu početju v domovini. Bičal je angleško politiko ošabnosti, hinavščine in vladoželjnosti, politiko, ki je slabotnejše vedno zatirala in izkoriščala, bodisi široke ljudske plasti doma, ali male narode v evetu. Njegova, k odporu naravo pripravljena narava ga je napravila za besednika vseh zatiranih. Neomajno je veroval v zmago

Ta sedemdesetletni beloglavi gospodar Albanije je bil za Byrona velezanimiva osebnost. Ne srečaš vsak dan človeka, ki bi svoje nasprotnike cvrli pri živem telesu ali dal utopiti tucat lepotic, ker slučajno niso všeč snah! Ko mu je Ali paša izjavil, da vidi po njegovih majhnih uhljih in belih rokah, da je plemenitega rodu, si je Byrona takoj pridobil.

Neustrašeni lord, odlični jahat in plavač, se je hitro znašel v čudoviti pokrajini. Albanske gore so ga spominjale na Škotsko, kjer je prebil svoje detinstvo. Vse okoli njega je bilo zanj kot pravljica iz Tisoč in ene noči. Pojoči mikavni, blazni derviši, zakrite žene. Same mikavne skrivnosti. In divna odaliske ter črni suznji, ki so mu stregli, in tatarski suznji-jezdci, ki so ga spremljali na lovu. Čudovito! In vendar tudi vsa tajin-

dahtn. Na steni ob vzglavju vise kopija beneškega slikarja Tiepola, masiven erbrn zvonec ter večna luč z razpelom. Kakor pred poldrugim stoletjem.

Poznate Trstenno, veste, kje je? Pojdite od Dubrovnika 18 km ob obali nazgor proti Pelješcu. Nasproti otoka Lopuda ga najdete. Bujno zelenje pokriva vse Vračevo brdo. Ker je tam naokoli vse zeleno in košato tako na celini kakor na otokih, se človek zave šele, čim se znajde sredi nesluhtnih lepotic narave, da je zasel menda v sam zemeljski raj. Bogastvo barv, opojne vonjave in kričeča nasprotstva v razkošni naravi vzbujajo najprijetnejše dojme in zapuščajo nepozabne vtise. V čudovitem sožitju in harmoniji, ki ji ni primere, uspeva tam drevje mrazlega severa in vročega juga, vse prilagodeno novim življenjskim prilikam ob Jadrnu. Bela pota in krivuljaste stezice, okrašene z vitkimi kamnitimi stebri in starinskimi kipi vodijo k ličnemu enonadstropnemu dvorcu sredi parka. Kot močočna kulisa zaključujeta divne nasade dve močočni platani, baje največji drevesi v Evropi. Osem mož z razpetimi rokami komaj objame deblo večje platane.

Nad štiri sto let star je trstenjski park. Zasadili so ga dubrovniški plemiči Gučetići-Gozzet. Znameniti možje so izšli iz njihovih vrst, znanstveniki, državniki in rektorji dubrovniške republike. Iz vseh delov sveta so znašali v Trsteno sadike: Nova Zelandija in Skandinavija, Japonska in Rtič dobre nade, Kalifornija in Sibirija pa Mehika in Antili in naši gozdovi; vsi so prispevali, da se je odidha željni dubrovniški gospodi ustvarilo prijetno bivališče.

Tedaj je v trstenjskem dvorcu živela Anika Cologan Valois, sorodnica Gučetićevih. Lepa ženska je bila, svetlolasa severnjakinja. Njena slika je v dvorcu ohranjena. Težka obleka iz modrega atlasa pokriva njeno vitko telo, dve vrsti biserov ji krasita blesteči vrat in masivni cizelirani uhanj z opali uhlje. Njene plave oči začudeno strme v svet.

Kot Trnuljčica je živela osamljena sredi paradiza trstenjskih nasadov med rastlinjem vseh toplotnih pasov. Mamile so jo lepote juga, moril pa jo je dolgčas. Niti razkošna oprema dvorca, kjer so mnogostevalna velika zrcala v širokih zlatih okvirih odsevala njeno lepoto, niti bližnja toplega morja niti razgled na prelesto okolico je niso mogli zmeraj navduševati. E dini njen sosed je bil sv. Jeronim Dalmatinški v vrtni kapeli, grobnici Gučetićev. Tam je iskala uteh.

Pa se je kot deus ex machina, kot blesteč utrinek na nočnem nebu pojavil na vratih svetlosa mladenič otožnih oči! Koma enajdvajset let mu je bilo. Njega je manj. Kako je čudovit slučaj odjeknil v njunih srcih, ostane večna tajna, nikdar dognana. Mladi potnik se je nastanil v že omenjeni sobi.

Sam Byron je ta drobnji dogodek hotel ali nehote zamolčal. V tistem času sta njegove misli pač največ zaposlovala Mary-Ann in Atene. Vse drugo je šlo bežno mimo njega. Tudi če mu je spomin kasneje kdaj zašel v Trsteno, ga je ohranil zase.

Taka je trstenjska legenda, ki zanjo ni zgodovinske podlage. Dubrovniški arhiv tega nikjer ne omenja. Pripomniti pa je treba, da je dubrovniški arhiv zaradi ponovnih požarov in vojnih okupacij zelo razredčen. Po ustnem izročilu sodeč seveda nikakor ni nemogoče, da bi ne bil lep hromi Anglež, veliki pesnik Byron, tudi na naši obali doživel srečanja z ženo, ki mu je ostala morda samo podzavestno v bogatem spominu njegovih blodenj križem po Balkanu v letu 1809.

NOVE KNJIGE IN REVJE

Razgledi, št. 7/8, leto V.; Trst. Naša žena, št. 7, leto IX., glasilo AFZ; Ljubljana. Bibliografija Jugoslavije — št. 5, leto I. — Knjige, brosure, muzikali — maja 1950; izdaja Bibliografski institut FLRJ Beograd. Elektrotehniški vestnik, št. 5/6, leto XVIII.; Ljubljana.

lepo opremljeni in bogato ilustrirani album »Kulturni preporod v socialistični Makedoniji«.

RAZSTAVA LIKOVNIH UMETNIKOV LR MAKEDONIJE

Na Rdečem trgu, tik ob vstopu v starinsko ohridsko »baršijo«, to je ulico trgovin in obrtniških delavnice, stoji manjša, prav lična srednjeveška stavba kvadratičnega tlorisa, ki jo zgoraj krona kupola. Prvotno je to bila krščanska cerkev, pozneje pa so jo Turki spremenili v »džamijo« (mošejo). Sedaj je lepo restavrirana in se uporablja kot razstavni prostor za manjše razstave.

V tem prostoru je bilo razstavljenih 30-40 slik različnih tehnik in kakih 10 manjših plastik — samih izbranih del najboljših še živih makedonskih slikarjev in kiparjev. Največ zanimanja so pri obiskovalcih razstave vzbujale iste umetnine, ki prikazujejo lepoto in značilnost makedonske dežele ter prizore iz makedonske preteklosti in današnjih dni, ko vse makedonsko ljudstvo z največjo vneto gradi socializem ter s tem pripravja sebi in potomcem lepšo prihodnost.

Kakor celotni »Teden narodne kulture LR Makedonije« (o njem je »Ljudska pravica« že poročala), tako sta nad vse lepo uspeli tudi ti dve razstavi, ki sta bili slovesno odprti v tem »Tednu«, ob navzočnosti predstavnikov CK Komunistične partije Makedonije, vlade LR Makedonije ter makedonske Ljudske fronte in drugih množičnih organizacij, pa tudi mnogih gostov iz Beograda in iz skoro vseh ostalih bratskih republik. M. R.

Velike knjižnice bralce lažje zadovoljijo

V Mariboru je v teku temeljita reorganizacija mreže ljudskih in sindikalnih knjižnic. Knjižnice z nizkim številom knjig, teh je v mestu nad sto — bo Mestni odbor Ljudske prosvete s sodelovanjem sindikalnih forumov združil in ustanovil velike knjižnice. Te bodo s svojo večjo izbiro pa tudi z večjim številom izvodov istega dela lahko zadostile potrebam bralcev, ki so v primeri s prvimi leti po osvojitvi zelo narasle. Večje ljudsko knjižnice bodo dobili prebivalci Studencev, Pobrežja, Kamnice, Brezja, Nove vasi, Radvanja, Tezna in Zrnokovce. Sindikalne knjižnice bodo ostale pri hidrocentrali Mariborski otok, v Tovarni avtomobilov, v Melju in v Koških. Razen teh knjižnic bosta seveda še nadalje odprti centralna mestna knjižnica KUD »Jože Hermanko« in Centralna sindikalna knjižnica. V magdalenski četrti bo delovala še knjižnica sindikalnega društva »Angel Besednjak«. Nobena teh knjižnic sčasoma ne bo imela manj kot tisoč knjig.

Na združitve manjših knjižnic so mislili v Mariboru že dalj časa. Predvsem zaradi tega, ker se te knjižnice z nekaj desetinami zvezkov, ki so jih ustanovljali skoraj v vsakem podjetju, takoj po osvojitvi, niso obnesle. V začetku so opravile sicer veliko delo, ko je bilo še potrebno navajati delovne množice k branju. Danes pa, ko skoraj ni človeka, ki ne bi bral, in so bralci postali zahtevnejši, te knjižnice s 50 ali 100 knjigami ne morejo več zadovoljiti svojih članov. Težave so nastopile tudi z znižanjem naklade naših knjižnih izdaj. Pravilno zalaganje nad sto knjiznic z noviziranimi knjigami ni več mogoče. Posamezne knjižnice so dobivale zadnje čase le po en izvod, in tako knjižničar ne more postreči vsem, ki bi knjigo radi brali. Vse to je večina sindikalnih podružnic v Mariboru uvidela in spoznala pomen malotevnihih, a zato večjih knjižnic. Prve, ki so se odzvale

pozivu Ljudske prosvete, naj oddajo svoje knjige v večjo knjižnico, so bile sindikalne podružnice I. rajona. Tu ne razume meta nujnosti tega koraka le še sindikat Mariborske tiskarne (njegova knjižnica šteje 150 knjig) in sindikat Nepremičnina, ki ima v svoji knjižnici sicer nekaj nad 200 knjig (iz poročil pa je razvidno, da so si njegovi člani izposodili v letu 1949, le 40 knjig). V drugem rajonu se centralizacija knjižnic še ne zdi potrebna sindikatu Tovarne brusov, s knjižnico, ki šteje 107 knjig (v prejšnjem letu je poseglo po njih le 15 bralcev) in sindikat Kurilnice ter postaje Maribor-Studenca, kjer je že železniško društvo, ki bo imelo svojo knjižnico.

Sedaj, ko večje knjižnice že prevzemajo knjige, se je pokazalo, da se je dosti dragoceni deli v manjših knjižnicah tudi porazgubilo in da je tudi zato prav, da pridejo knjige v varstvo stalnih in kvalificiranih knjižničarjev. Za strokovni knjižničarski kader je sedaj Mestni odbor Ljudske prosvete malo v zadregi, čeprav je bilo doslej že več knjižničarskih tečajev v Sloveniji in je bilo tudi več knjižničarjev iz Maribora usposobljenih za to delo. Koncem meseca avgusta, v dneh 20., 29. in 30., bo v Mariboru seminar za knjižničarje, ki so že delali v knjižnicah in s tem odpravljeno vprašanje kadra v novo ustanovljenih knjižnicah. Nekaj težav je tudi še okoli primernih prostorov, ki bi odgovarjali i knjižnicam i bralcem; z nadaljnjo pomočjo stanovskega urada, ki se že ves čas zavzema za knjižnice, pa bo tudi še to zadnje vprašanje rešeno. Tako bo imelo delovno prebivalstvo mesta Maribor v kratkem 15 javnih ljudskih knjižnic, ki mu bodo s svojimi deli, bodisi leposlovnimi, političnimi ali strokovnimi pomagale do razgledanosti in do znanja, ki sta zlasti danes vsakomur potrebna.

„Urbanizem i arhitektura“ št. 1-2

S polletno zamudo je v Zagrebu izšla prva številka IV. letnika revije »Arhitektura«, ki se je na predlog centralne redakcije preimenovala v »Urbanizem i arhitektura«. Redakcija v predgovoru usvaja vso kritiko doedanjega izdajanja tako glede nerednega izhajanja kakor glede kvalitete revije. Ker je redno mesečno izdajanje nemogoče, bo v tem letu izšlo 6 dvojnih števk. Material v reviji ne bo več urejan po principu vsebinske zadružbenosti števk (v preteklih letih tak način ni rodil nobenega uspeha, povzročil je pa, da je revija prenehala biti register naše sodobne arhitekturne stvarjalnosti). Revija bo prinašala izvlečke iz vseh področij arhitekture obenem, ažurno in tako, da bo zajela najzanimajše in ti-

pol leta po konferenci in bo zato treba o tem govoriti še večkrat in na različnih mestih.

Med nagradnimi deli vlade FLRJ za leto 1949 so publicirana: Tvorica električnih strojev »Rade Končar« v Zagrebu (projektant ing. Gomboš s kolektivom iz Zagreba), Pionirsko mesto v Zagrebu (ing. Seissel in Vitič iz Zagreba) in letovišče Oteševo na Prespanskem jezeru (arh. Ulrich in Berak iz Zagreba), »Lito-stroj«, projekt slovenskih avtorjev, prav tako nagraden s prvo nagrado vlade FLRJ, ni objavljen zaradi »prezaposlenosti avtorjev«, kot poroča redakcija v uvodniku.

Med arhitekturnimi deli, nagradnimi od vlade LR Hrvatske so objavljena: Stan-

Uspeli načrt arhitekta Nevena Šegvića za stanovanjski blok v zagrebški Moskovski ulici, ki ga je vlada LR Hrvatske nagradila s 40.000 din

pišne pojave našega arhitektonskega življenja. Poleg tega redakcija napoveduje tudi stalne rubrike tehničnega značaja, vezane na arhitekturno problematiko, preglede arhitekturne problematike v svetu, prevode aktualnih člankov in registracijo življenja arhitektnih sekcij DIT, ki jih pa prva številka še nima.

Prva letošnja številka »Urbanizma i arhitekture« obsega v glavnem material I. posvetovanja študentov arhitekture FLRJ v Zagrebu, arhitekturna dela, nagradjena od vlade FLRJ za leto 1949 in arhitekturna dela, nagradjena od vlade LR Hrvatske za leto razdobje.

Prof. A. Mohorovičić iz Zagreba objavlja v članku »Prilog teoretskoj analizi problematike arhitektonskog oblikovanja« misli, iznešene na I. posvetovanju študentov arhitekture FLRJ kot referat »O monumentalni arhitekturi«, o katerem sam pravi, da želi v njem »ponovno pokazati na pot znanstvenega obravnavanja problemov arhitektonskega oblikovanja s etališča zgodovinskega materializma ter pomagati pri odstranjanju raznih primitivističnih in simplističnih neznanstvenih in nestrokovnih odklonov, ki so izolirani od stvarnosti«.

Prof. S. Gomboš iz Zagreba objavlja referat »o industrijski arhitekturi« z istega posvetovanja, v katerem se bori za spreminjen odnos do industrijske arhitekture in za priznanje arhitektove vodilne vloge pri projektiranju industrijskih kompleksov v rivaliteti in sodelovanju s strokovnjaki ostalih tehničnih disciplin. Iz študentskega dela zagrebskega posvetovanja prinaša revija analitične referate o problemih študija arhitekture na beograjski, zagrebski in ljubljanski univerzi, ki kažejo vso specifično ene in druge šole v njenem delu in izrazu. Sklapi I. posvetovanja študentov arhitekture FLRJ dajejo koristne predloge oblemtem in vodstvom fakultet, študentom arhitekture pa nalogo za izboljšanje kvalitete arhitektonskega študija na naših univerzah, kar ostaja odprto vprašanje tudi še

novanjski blok v Moskovski ulici v Zagrebu (arh. N. Šegvič), Novogradnja zagrebskega veleojema (arh. Haberle) in Internat industrijske šole »Nikola Tesla« v Zagrebu (arh. Gaj).

Prvo številko zaključuje izbor ilustracij iz del mladih hrvaških kiparjev Ivana Saboliča, Vjekoslava Rukljača in Mirka Ostoja, pri čemer pa redakcija pripominja, da bo zaradi izhajanja novih revij za likovna vprašanja »Umetnost« in »Lika« v bodoče objavljala le na arhitekturno vezano problematiko uporabne umetnosti.

Izbora materiala, ki ga objavlja »Arhitektura«, vedno bolj jasno kaže, da je v eni sami reviji nemogoče obešati problematiko arhitektonske izgradnje cele Jugoslavije in zato dobiva »Arhitektura«, ki je sicer vezna revija, vedno bolj raz obsežaja, v katerem izhaja, kar seveda ne zadošča tudi zahtevam slovenskih arhitektov do publiciranja lastnih problemov, ki so številni, specifični po svoji tradiciji in ne trpijo odlašanja. Zahteva po izdajanju lastne republiške revije za arhitekture in urbanizem kot glasilo arhitekturne sekcije DIT LRS ni samo logičen izraz želje po večji možnosti razvoja lastne strokovne publicistike, v kateri bodo naši svoje mesto tudi naši eplošni in specialni problemi, temveč tudi izraz zahteva po decentralizaciji našega kulturnega življenja tudi na tem področju, kar bo pospešilo razvoj posameznih jugoslovanskih narodov, s tema pa tudi države kot celote. Šele samostojna slovenska revija za arhitekture in urbanizem bo v medsebojnem dopolnjevanju z »Likovnim svetom« (slovensko revijo za likovna vprašanja v pripravi) mogla v celoti odraziti vse probleme in napore LRS na področju likovne umetnosti; v zvezi z zagrebsko »Arhitekturo« in eventualnimi še novimi arhitekturnimi republiški revijami pa probleme in napore arhitektove izgradnje cele Jugoslavije. — I. F.

V romantičnem Trstenem se je baje nekoč sprehajal Byron

ljudstva nad sistemi. In v to svrhu je nekoč označil celo vojno, katere grozote je dobro poznal, kod od srca dobrodošlo:

»Ta borba med ljudstvom in vladarji je naravna borba mod bodočnosti in preteklosti. In bodočnost mora zmagati! Vlade hočejo voditi vojno z ljudstvom. Naj jo lei! Končno bodo tepene. Kraljevski časi naglo pojemajo. Kri se bo prelivala kot voda in solze kot megla. Toda končno bo zmagalo ljudstvo. Jaz tega ne bom več doživel, vidim pa to vnaprej.«

Zadnji potomec prastarega normanskega rodu, lord George Gordon Noel Byron of Rochdale, se je pač rodil pre zgodaj (1788—1824). Prehitel je svojo dobo. Zato so ga smatrali za čudaka in mnogo bolj ga je cenila celinska Evropa kot domovina.

22. januarja 1809 so v njegovem gradu Newstead Abbey praznovali Byronovo polnoletnost. Za njegove najemnike so tedaj spekli čolega vola, vsa služinčad je bila imenitno pogojčena, slavljence sam pa je tisti večer skromno prebil v Londonu.

Značilno za vse njegovo bitje in žitje. Tri mesece kasneje se je maščeval nad neugodno, a pravično kritiko njegovih mladostnih verzov. Izdal je »Angleške barde« in »Škotske kritike«, v katerih je razkrinkal angleške pesniške veličine tedanje dobe kot smešne blebeteče. To je bil njegov prvi uspeh.

Nekaj dni pred tem se je pojavil v Zgoranjem domu, v lordski zbornici. Sedel je med levičarske klopi. Bil je povsem nedosfopen. V Angliji ni več iskal prijateljev, mislil je samo na odhod iz osvojezane dežele.

11. junija je zapustil London. Podal se je na dvoletno potovanje po Sredozemlju. Iz Florence je odšel na Malto, kjer se je prve tri tedne meseca septembra pri nekem menihu učil arabščino. Tisti čas je vodil platonsko ljubezen z Miss Spencer Smith. Potem ga je zaneslo v Albanijo, začetno turško provinco. Bil je gost legendarnega in zloglasnega Ali paše janinskega.

DVE RAZSTAVI V OHRIDU

ob petletnici svobodne Makedonije

Kot del prireditve v proslavo prve petletnice samostojne in svobodne ljudske republike Makedonije sta bili v Ohridu ves mesec julij odprti dve razstavi: »Razstava likovnih umetnikov LR Makedonije« in razstava »Kulturna preobrazba LR Makedonije«.

RAZSTAVA »KULTURNA PREOBRAZBA LR MAKEDONIJE«

Ta razstava je bila v pravkar dovršenem, a še ne popolnoma opremljenem močočnem poslopiju, namenjenem za osnovno šolo. Imela je namen, obiskovalcu z izvirniki ter posnetki, modeli in maketami umetnin in listin, pa tudi s slikami vodilnih osebnosti, prikazati razvoj makedonske prosvete in kulture od Konstantina — Cirila in Metoda do konca osvobodilne borbe naših narodov.

Zelo posrečena je zamisel, da so bila na ustreznih mestih med razstavljenimi predmeti pojasnjujoča besedila. Vse je kratko povzemalo besedilo ob izhodu iz razstavnih prostorov. V slovenskem jeziku se glasi takole:

»Makedonija, zibel in posrednica pismenosti in najstarejše kulture Slovanov, ki so jo širili veliki krščanski misijonarji, solunski brata Ciril in Metod ter njuni učenci Kliment, Gorazd in drugi, je v minulih stoletjih stalno bila torišče uničujočih vojn in plen raznih zavojevalcev. To je oteževalo in zaviralo njen kulturni razvoj. Za razvoj ljudstva Makedonije je

bil najhujša ovira večstoletni turški jarem s svojim despotizmom.

Toda kljub mnogoletni osmanski tiraniji so pod skrajno težkimi pogoji telele ustvarjalne sile makedonskega ljudstva, iz njih pa so švigale iskre in v polni luči prikazale ljudski genij, ki je ustvaril izredne spomenike, kakršni so zlasti spomeniki slikarske in rezbarske umetnosti.

Z razvojem kapitalizma se je v Makedoniji pričelo oblikovanje makedonskega naroda. To je prišlo do izraza v delovanju naših preoditeljev in njihovo delo je postalo podlaga našega narodno osvobodilnega gibanja.

Po porazu v času Ilindenske vstaje (ta je izbruhnila dne 2. avg. 1903. leta) in po nasilnem razkosanju je Makedonija padla v novo suženjstvo. Novi gospodarji so spet sistematično dušili njen razvoj. (Misljeno je razkosanje Makedonije po obeh balkanskih vojnah. Tedaj je Srbija dobila Vardarsko, Grčija Egejsko, Bolgarija pa Pirinsko Makedonijo.)

Šele po zmagoviti ljudski revoluciji pod vodstvom Komunistične partije Jugoslavije s tovarišem Titom na čelu, z odstranitvijo narodnega zaliranja in kapitalističnega izkoriščanja, doživlja makedonsko ljudstvo svojo resnično kulturno preobrazbo in vsestranski razcvet.

Nekako dopolnilo k tej razstavi in spomin nanjo, ki ima trajno vrednost, je

